

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені І.І. МЕЧНИКОВА
ІНСТИТУТ ІННОВАЦІЙНОЇ ТА ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ**

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

**Методичні вказівки для самостійної роботи студентів
напряму підготовки / спеціальності 6.130102 /5.13010101
«Соціальна робота»**

ОДЕСА 2014

УДК 94 (477)“1890/2012“

ББК 63.3 (4 Укр) я 7

Методичні вказівки з курсу «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ» для самостійної роботи студентів напряму підготовки / спеціальності 6.130101 / 5.13010101 «Соціальна робота» / Гладченко С.В. – Одеса: Інститут інноваційної та післядипломної освіти Одеського національного університету імені І.І.Мечникова, 2014 – 50 с.

Укладач:

Гладченко Світлана Володимирівна, кандидат історичних наук,
доцент

Рецензенти:

Черних Г.Г., доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історіографії, джерелознавства та спеціальних історичних дисциплін навчально-наукового інституту історії та права МНУ імені В.О.Сухомлинського;

Пищевська Є.В. кандидат історичних наук, доцент кафедри соціальної роботи ІІПО ОНУ імені І.І. Мечникова;

Мисечко А.І., кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України історичного факультету ОНУ імені І.І. Мечникова.

Рекомендовано до друку Вченою радою ІІПО
Протокол № 7 від 3 липня 2013 р.

Вступ

Курс «Історія України» є обов'язковим навчальним предметом у системі вищої освіти України. Вивчаючи історичну діяльність і суспільне життя українського народу в соціально-політичній та державотворчій сферах суспільства, історія, поряд з іншими суспільними дисциплінами, складає основу гуманітарної освіти молодого спеціаліста. Знання вітчизняної історії є невід'ємним елементом формування повноцінного світогляду особистості, що в свою чергу впливає на відтворення історичної пам'яті народу. Бути свідомим громадянином держави і не знати її історію – неможливо.

Немало проблем, які має розв'язати наше суспільство зараз та у найближчі роки, мають своє коріння у минулому: далекому чи недавньому. Попередні покоління накопичили колосальний історичний досвід, ігнорування якого вкрай небезпечно. Пізнання цього досвіду – одне з практичних завдань історичної науки.

Слово «історія» – грецького походження, воно означає розповідь про те, що відбулося. Як одна з гуманітарних наук, історія вивчає минуле людства в усій його конкретності й різноманітності, узагальнює історичний досвід. Історія України вивчає минуле нашого народу на основних землях його проживання. Предметом цієї науки є провідні тенденції етногенезу українського народу, його діяльності в усіх сферах суспільного, державно-політичного, соціально-економічного й духовного життя на всіх етапах історичного розвитку.

Історія взаємозумовлена і взаємозалежна з такими явищами як історична пам'ять та свідомість. Історична свідомість – одна з форм суспільної свідомості, що дає змогу людству осмислено відтворювати, реконструювати свій поступальний рух у часі. Історична пам'ять – це здатність людської свідомості відтворювати минуле.

1. Мета курсу.

Метою вивчення «Історії України» у вищих навчальних закладах є надання студентам знань про сутність соціально-політичних процесів, що відбувалися в минулому й відбуваються в сучасній Україні, їх об'єктивну зумовленість, взаємозв'язки та взаємозалежності. Практичне ж призначення цієї дисципліни полягає у здобутті вмінь аналізувати й оцінювати явища соціально-політичного розвитку українського суспільства в контексті світової історії та у виробленні навичок застосовувати набуті знання для прогнозування суспільних процесів. Все це, зрештою, спрямовано на формування свідомості громадянина й патріота України.

2. Завдання курсу

Викладання історії України передбачає формування у студентів необхідних понять стосовно історичного процесу у межах сучасної державної території та етнічних українських земель, забезпечення навичок вільно оперувати головними фактами з історії України, аналізувати історичний розвиток з урахуванням його різних чинників та особливостей.

Виховний аспект викладання «Історії України» пов'язаний з конкретизацією почуття патріотизму через пізнання історії своєї вітчизни, великої та малої; зі спрямуванням студентів на корисну і творчу діяльність, за допомогою акцентуації на історичних прикладах, пов'язаних з діяльністю видатних діячів української історії, направленою на досягнення кращого майбутнього для України та українського народу. Поряд з цим, викладання історії України сприяє формуванню поняття стосовно того, що кожне історичне явище породжується певними історичними умовами. Тим самим закладаються підвалини для утвердження у сучасному суспільстві толерантності, що є важливим кроком до його гуманізації.

3. Місце курсу в системі гуманітарної освіти

Курс «Історія України» покликаний моделювати поведінку людини та її орієнтацію в соціокультурному просторі. Без знання уроків історії та відповідної активності громадян вважається малоімовірним перетворити Україну в економічно розвинену, демократичну державу з високою політичною культурою громадян. Студенти мають оволодіти фактичним матеріалом з історії України, навчитися аналізувати окремі факти, вільно висловлювати свої думки усно й на письмі, ознайомитися з рекомендованою обов'язковою та, по можливості, додатковою літературою, навчитися аргументовано і з пошаною до чужої думки вести дискусію з окремих проблем, виявити творчий підхід до розгляду окремих питань у рефератах, самостійних та іншого типу роботи. Крім того, студенти повинні оволодіти вмінням

використовувати матеріал з історії України при засвоєнні інших предметів суспільно - гуманітарного циклу. В основу розробленого курсу покладено вимоги державного стандарту вищої освіти Міністерства освіти і науки України для викладання курсу «Історія України».

4. Вимоги до знань й умінь

В результаті засвоєння історії України, її героїчних і трагічних сторінок, студенти повинні **знати:**

- суть найважливіших суспільно-політичних та економічних процесів, які визначали характер тих чи інших історичних періодів, загальне та особливе в історичному розвитку українських земель, роль видатних особистостей України в боротьбі за національне визволення та соціальний прогрес Батьківщини;

- розуміти історичні корені сучасних економічних, політичних, соціальних та духовних проблем, їх взаємозв'язок із зовнішніми факторами;

- вміти використовувати різноманітні засоби та методи пошуку шляхів подальшого національного відродження України, утвердження на практиці її економічної та політичної незалежності, творчо застосовуючи багатий досвід попередніх поколінь;

- необхідний комплекс джерел до курсу; історіографічний доробок з проблематики курсу; основні та актуальні проблеми тематики даного курсу; важливі дати та події пов'язані з політичною, економічною, соціальною історією України;

найвидатніші персоналії, які визначали хід історичних подій в Україні; предмет, структуру і функції історії, її категоріально-порівняльний апарат та методи.

Студент, що прослухав курс «Історія України» повинен **вміти:**

- систематизувати та аналізувати джерельний матеріал курсу,

- пояснювати суть описаних у джерелі подій, постатей в історичному контексті, відокремлювати факти й емоційно-ціннісні судження автора, висловлювати власні судження про документ та його автора тощо;

- вміти співвідносити факти (події) з історичними процесами, застосовувати поняття і терміни для пояснення історичних явищ; встановлювати причини та наслідки подій;

- з'ясовувати та визначати характерні ознаки подій, процесів;

- узагальнювати фактичний матеріал, набутий під час лекцій та самостійно опрацьовуваної літератури до курсу;

- робити самостійні висновки з вивчених тем лекцій.

5. Навчально-методичний план вивчення дисципліни

«Історія України»

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		молодший спеціаліст	бакалавр
Кількість кредитів 3	Галузь знань 1301 соціальне забезпечення	Нормативна	
	Напрямок підготовки 6.130101 соціальна робота		
Модулів 2 (коледж), 3 (ІПО)	Спеціальність (професійне прямування): 5.13010101 соціальна робота	<i>Рік підготовки:</i>	
Змістових модулів 2		3 -й	1- й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		<i>Семестр</i>	
Загальна кількість годин 108		5 -й	1- й
		<i>Лекції</i>	
Тижневих годин для денної форми навчання: Аудиторних 3 самостійної роботи студента 3	Освітньо-кваліфікаційний рівень: молодший спеціаліст, бакалавр	34 год.	34 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		20 год.	20 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		54 год.	54 год.
		<i>НДЗ:</i> _____ год.	
Вид контролю: підсумкове тестування (іспит)			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних індивідуальної роботи становить:
для денної форми навчання 54/54

6. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
Лекції		Практичн і	Лаборато рні	Індивідуа льні	Самостій на робота	
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Змістовий модуль 1. Україна наприкінці XIX – перша половина XX ст.						
Тема 1. Український національний рух наприкінці XIX століття	6	2	1		3	
Тема 2. Суспільно-політичний і національний рух в Україні на початку XX століття	5	2	1		2	
Тема 3. Зростання організованості українського руху в Наддніпрянщині	7	2	1		4	
Тема 4. Україна в Першій світовій війні	6	2	1		3	
Тема 5. Українська національна революція	6	2	2		2	
Тема 6. Українська Держава гетьмана Павла Скоропадського	6	2	1		3	
Тема 7. Встановлення влади Директорії: відродження та занепад УНР	6	2	1		3	
Тема 8. Національно-визвольна боротьба на західноукраїнських землях	6	2	1		3	
Тема 9. Українські землі в умовах насадження комуністичного режиму та втягнення до складу СРСР	5	2	1		2	
Тема 10. Національна політика більшовиків в Україні	7	2	1		4	
Тема 11. Національна політика Польщі, Румунії та Чехо-Словаччини на окупованих територіях та український визвольний рух	6	2	2		3	
Разом за змістовим модулем 1	66	22	13		31	
Змістовий модуль 2. Україна в другій половині XX – початок XXI ст.						
Тема 12. Українські землі на першому етапі війни (вересень 1939 – червень 1941 р.)	7	2	1		4	
Тема 13. Встановлення фашистського окупаційного режиму та народний опір йому	7	2	2		4	
Тема 14. Труднощі післявоєнної відбудови	7	2	1		4	
Тема 15. Від десталінізації до неосталінізму: Україна в середині 1950-х – першій половині 1980-х років	7	2	1		4	
Тема 16. Україна на переломі: 1985–1991 роки	7	2	1		4	
Тема 17. Становлення незалежної України	7	2	1		4	
Разом за змістовим модулем 2	42	12	7		21	
Усього годин	108	34	20		54	

7 Тематика лекцій Змістовий модуль 1.

Україна наприкінці XIX – перша половина XX ст.

Український національний рух наприкінці XIX століття

Активізація українського національного руху в 1880 рр. Перший український часопис «Основа». Русифікація системи державного управління, суду, школи, науки. Українська політична еміграція. Радикалізація українського руху. Поширення соціалістичних ідей. Марксистські гуртки та їх ставлення до українського питання. Москвофіли і народовці. Культурно-освітнє товариство «Просвіта». Видавнича діяльність. Наукове товариство імені Т. Шевченка. Взаємовідносини Галичини з Наддніпрянською Україною. Вплив ідей Михайла Драгоманова на розвиток українського руху. Роль Михайла Грушевського в громадсько-політичному житті краю. Русько-українська радикальна партія – перша політична партія в Україні. Ідейні протиріччя між «старими» і «молодими» радикалами. «Україна irredenta» Юліана Бачинського. Ідея політичної самостійності України. Здобутки національного руху. Національно-демократична і соціал-демократична партії, їх програми та діяльність на західноукраїнських землях.

Суспільно-політичний і національний рух в Україні на початку XX століття

Зростання організованості українського руху в Наддніпрянщині. Економічний розвиток і суспільно-політичний рух в Україні на початку XX ст. Політизація національного

життя. Переростання культурно-освітнього громадівського руху в національно-визвольний. Українська загальна організація. Виникнення, програми і політична діяльність українських політичних партій: РУП, УНП, УДП, УРП, УСДС, УСДРП. Україна в демократичній революції 1905–1907 рр. Страйковий рух. Позиції політичних партій. Робітничі і селянські рухи. Революційна боротьба в армії і на флоті. Створення рад, професійних та селянських спілок. Перетворення Росії в конституційну монархію. Столипінська аграрна реформа та її вплив на Україну. Переселенський рух українського селянства в Російській імперії. Послаблення національного гніту. Піднесення українського руху. Створення «Просвіт», українських клубів, народних університетів. Діяльність української парламентської громади у I та II Державних думах Росії. Політична реакція в Україні після революції. Посилення національного гніту. Товариство українських поступовців.

Зростання організованості українського руху в

Наддніпрянщині

Західна Україна на початку ХХ ст. Обмеження політичних прав українців. Виборчий закон. Зловживання під час підготовки та проведення виборів. Національна дискримінація. Наростання українського спротиву. Страйки галицьких робітників. Аграрний рух. Трудова еміграція. Боротьба за реформу виборчої системи. Справа польського графа А. Потоцького. Змагання за український університет і національну школу. Вбивство Адама Коцка.

Боротьба польських та російських сил проти зростання українського національного руху в Галичині. Поява українських організацій «Сокіл», «Січ», «Пласт», «Січові Стрільці».

Україна в Першій світовій війні

Українські землі в планах воюючих держав. Політичне становище в Галичині, Закарпатті та Буковині. Головна українська рада. Вплив війни на Україну. Галицька битва. Російська окупація Західної України. Репресії проти галицьких українців з боку російської та австрійської адміністрацій. Становище в підросійській Україні. Національно-визвольний рух в умовах війни. Створення легіону Українських січових стрільців та відновлення збройної боротьби за волю України. Громадсько-освітні та мистецькі структури УСС, їх національно-освідомлююча, просвітня та культурницька діяльність. Наслідки війни. Назрівання глибокої економічної та політичної кризи.

Українська національна революція

Лютнева демократична революція 1917 р. Створення органів влади Тимчасового уряду. Ради робітничих і солдатських депутатів. Політичні партії в Україні. Утворення Української Центральної Ради, її партійний склад і політична програма. Михайло Грушевський. Піднесення національно-визвольного руху в Україні. Всеукраїнський національний конгрес та його рішення. Місія делегації Центральної Ради до Петрограда та її невдача. I Універсал Центральної Ради. Проголошення автономії України. Створення Генерального секретаріату. Володимир

Винниченко. Переговори з делегацією Тимчасового уряду. II Універсал Центральної Ради, розширення її складу. Інструкція Тимчасового уряду. Загострення протиріч між Центральною Радою і Тимчасовим урядом. Жовтневий переворот у Петрограді, ставлення до нього Центральної Ради. III Універсал і проголошення УНР. Політичні партії України у виборах до Всеросійських Установчих Зборів. Маніфест Раднаркому до українського народу з ультимативними вимогами до Центральної Ради. Скликання Всеукраїнського з'їзду Рад у Києві. Проголошення в Харкові радянської влади. Війна більшовицької Росії проти УНР. Похід російських військ на Київ. IV Універсал Центральної Ради та проголошення незалежності України. Прийняття Конституції УНР. Січові стрільці на захисті УНР. Захоплення Києва російськими військами, встановлення там радянської влади. Брестський мирний договір, його причини і наслідки. Вступ німецьких та австро-угорських військ в Україну, звільнення її від більшовиків. Взаємовідносини Центральної Ради з німецьким командуванням.

Українська Держава гетьмана Павла Скоропадського

Державний переворот 29 квітня. Закони про тимчасовий державний устрій України. Внутрішня політика, зовнішньополітичний курс, національно-культурна діяльність гетьманського уряду. Новий адміністративний апарат. Збройні сили. Прорахунки Гетьманату. Політика німецької окупаційної влади в Україні. Український повстанський рух. Революції в

Німеччині та Австро-Угорщині. Формування антигетьманської опозиції. Утворення Директорії, її склад, соціальна база. Володимир Винниченко. Послаблення гетьманського уряду, зміна його політичного курсу. Зречення влади гетьмана П. Скоропадського.

Встановлення влади Директорії: відродження та занепад УНР

Прихід до влади Директорії, її зовнішня та внутрішня політика. Відновлення УНР. Трудовий Конгрес України. Акт злуки УНР і ЗУНР та його значення. Інтервенція Антанти на півдні України. Друга війна більшовицької Росії проти УНР. Симон Петлюра. Відновлення Радянської влади в Україні. Політика «воєнного комунізму». Отаманщина. Нестор Махно. Спільний похід армії УНР і УГА на Київ. Боротьба з денікінцями. Третя війна більшовицької Росії проти України. Перехід армії УНР до тактики партизанської боротьби. Перший Зимовий похід. Варшавська угода. Польсько-український наступ на більшовиків та його невдача. Другий Зимовий похід. Ризький мирний договір. Втрата української державності: причини і наслідки.

Національно-визвольна боротьба на західноукраїнських землях

Передумови національно-демократичної революції у Східній Галичині. Діяльність ЦВК. Українська конституанта. Дмитро Вітовський. Листопадовий зрив. Утворення ЗУНР, її органи влади, внутрішня і зовнішня політика. Кость Левицький,

Євген Петрушевич. Соціально-економічні перетворення в ЗУНР. Взаємовідносини між УНР і ЗУНР. Збройна боротьба проти польської агресії. Створення УГА. Місія Антанти. Армія генерала Ю. Галлера. Чортківська офензива. Окупація Східної Галичини польськими військами, її причини і наслідки. Національно-визвольна боротьба у Північній Буковині та Закарпатті, захоплення їх іноземними державами. Основні уроки Української національної революції 1917–1921 рр. Причини поразки.

Українські землі в умовах насадження комуністичного режиму та втягнення до складу СРСР

Встановлення комуністичної системи в Україні, її сутність. Політика «воєнного комунізму». Прозрозкладка. Діяльність комнезамів. Причини та масштаби голоду 1921–1922 рр. Антицерковна політика держави. Придушення антибільшовицького повстанського руху. Перехід до нової економічної політики. Основні положення НЕПу та особливості його впровадження в Україні. Створення СРСР і ліквідація суверенітету України. Утвердження однопартійності.

Національна політика більшовиків в Україні

Політика коренізації, її причини та особливості. Дерусифікація політичного і громадського життя. Кадровий кістяк українізації. Націонал-комунізм. Політичні погляди Миколи Скрипника, Олександра Шумського, Миколи Хвильового, Михайла Волобуєва. Опір політиці українізації. Наслідки національного відродження. Зростання впливу

національної ідеї. Задоволення потреб національних меншин. Згортання українізації, її причини і наслідки. Посилення російських впливів. Зміцнення командно-адміністративної системи і режиму особистої влади Йосифа Сталіна. Узурпація Комуністичною партією всіх сфер державного і суспільно-політичного життя. Заміна економічних методів управління господарством системою жорсткої централізації, його причини і наслідки. Сталінський «стрибок» в індустріалізацію. Основні джерела індустріалізації. Перші п'ятирічні плани. Стратегія прискореного розвитку важкої промисловості. Впровадження масового змагання. Підсумки індустріалізації, її ціна.

Криза хлібозаготівель 1927–1928 рр. Сталінський план суцільної колективізації та його реалізація в Україні. Масові репресії проти селян. Виселення в Сибір, Казахстан. Кампанія «ліквідації куркульства як класу». Селянські збройні повстання. «Запаморочення від успіхів». Економічні, соціальні, культурні втрати в українському селі в ході колективізації. Голодомор 1932–1933 рр. – цілеспрямована злочинна політика більшовицького керівництва. «Закон про п'ять колосків».

Разгортання масових репресій в Україні. Застосування фізичного і психологічного терору. Політичні процеси 20–30-х років в Україні: характер і особливості. Справи «Спілки визволення України», «Спілки української молоді», «Українського національного центру». Погром Української автокефальної православної церкви. Політика «войовничого атеїзму», «партійні чистки». Конституція УРСР 1937 р.

Терор 1937–1938 рр. «Розстріляне відродження». ГУЛАГ. Громадсько-політичне життя, його бюрократизація.

Національна політика Польщі, Румунії та Чехо-Словаччини на окупованих територіях та український визвольний рух

Анексія західноукраїнських земель. Рішення Ради послів Антанти 1923 р. Опозиційне ставлення до окупаційного режиму. Наступ на національні права українців в Галичині та на Волині. Обмеження впливу української інтелігенції у суспільстві. Основні течії у визвольному русі західних українців проти польського панування. Створення УВО. Євген Коновалець. Політична доктрина інтегрального націоналізму Дмитра Донцова. Утворення ОУН та її діяльність. Тактика «перманентної революції». Вбивство Є. Коновальця в Роттердамі. Розкол в українському націоналістичному русі. Андрій Мельник, Степан Бандера. Спроба «нормалізації» українсько-польських стосунків та її крах. Захоплення Північної Буковини та Бессарабії Румунією. Хотинське (1919) і Татарбунарське (1924) повстання. Громадське та культурне життя краю в період відносної лібералізації румунського окупаційного режиму. Українська національна партія. Активізація українського націоналістичного руху. Українські землі під владою Чехо-Словаччини. Економічне становище. Розвиток української освіти. Протиборство москвофільської, русинофільської й українофільської національних орієнтацій. Мюнхенська змова. Проголошення автономії Карпатської України. Августин Волошин.

Проголошення державної незалежності Карпатської України.
Героїчний опір окупантам. Загарбання Карпатської України
Угорщиною.

Змістовий модуль 2

Україна у другій половині ХХ – початок ХХІ ст.

Українські землі на першому етапі війни (вересень 1939 – червень 1941 рр.)

«Українське питання» в європейській політиці напередодні Другої світової війни. Радянсько-німецький альянс. Причини, передумови, початок Другої світової війни. Пакт Ріббентропа–Молотова. Вступ Червоної армії на територію Західної України. Договір про дружбу і кордон. Народні збори Західної України та їх рішення. Територіальні вимоги СРСР до Румунії. Включення основної частини західноукраїнських земель до складу УРСР та їх «радянська» соціалізація. Соціально-політичні перетворення в Західній Україні у 1939–1941 рр., їх суперечливий характер. Утворення та діяльність легіонів «Нахтігаль» та «Роланд». Масові репресії проти місцевого населення. Опір утвердженню комуністичного режиму на західноукраїнських землях. Втечі у німецьку зону окупації. Український центральний комітет. Діяльність ОУН. Становище населення східних областей України.

Встановлення фашистського окупаційного режиму та народний опір йому

Україна у планах Німеччини. Початок німецько-радянської

війни, її цілі та характер. Сутність військової доктрини СРСР та її реалізація. Радянсько-німецьке воєнне співвідношення на українському відтинку фронту. Оборонні бої літа–осені 1941 р. Причини поразки Червоної армії у початковий період війни. Загороджувальні загони, штрафні роти та батальйони. Українські землі в умовах нацистської окупації. Розчленування України як історично-географічної та політичної цілісності, її пограбування. Злочини гітлерівців проти населення. Рух Опору. Ставлення ОУН до війни. Проголошення у Львові Акту відновлення Української держави. Діяльність «похідних груп». Репресії фашистів проти ОУН. Перехід націоналістів до боротьби на два фронти. Створення та діяльність УПА. Тарас Чупринка. Армія крайова. Українська головна визвольна рада. Радянський партизанський рух у тилу нацистів. Демонстрації радянської присутності. Взаємовідносини радянських партизанів з ОУН–УПА. Сидір Ковпак. Діяльність націоналістичних та радянських підпільних груп. Курська битва і початок вигнання гітлерівців з України. Чернігівсько-Прип'ятська операція. Визволення Києва. Україна на завершальному етапі війни (1944–1945 рр.). Звільнення Закарпатської України. Возз'єднання українських земель. Внесок українців у розгром фашистської Німеччини. Українське питання на Ялтинській конференції. Територіальні зміни УРСР після війни. Входження України до складу держав-засновниць ООН.

Труднощі післявоєнної відбудови

Втрати України в роки війни. Пріоритетний розвиток

галузей важкої промисловості. Зміцнення військово-промислового комплексу. Створення атомної зброї. Труднощі і проблеми сільського господарства. Голод 1946 –1947 рр. Радянізація західних областей України. Насильницька колективізація. Масові репресії та депортації населення. Зростання агентурно-інформаційної мережі держбезпеки. Ліквідація української греко-католицької церкви. Підпільно-партизанська боротьба ОУН–УПА проти тоталітарного ладу. Примусове переселення українців у 1945–1946 рр. Операція «Вісла». Нова смуга масових репресій в СРСР. Створення концентраційних таборів. Масові депортації народів. Ідеологічний наступ сталінщини на спроби культурно-національного відродження в Україні. Боротьба з інакомисленням. Цькування української інтелігенції. Постанови ЦК КП(б)У з питань літератури і мистецтва. Боротьба проти «низькопоклонства» перед Заходом. Політична ізоляція СРСР. Початок «холодної війни». Культурне життя України в умовах війни та післявоєнної відбудови.

***Від десталінізації до неосталінізму: Україна в
середині 1950-х – першій половині 1980-х рр.***

Україна після смерті Сталіна. Передача Кримської області до складу УРСР: мотиви і правова основа. Критика культу особи Сталіна. Початок реабілітації жертв комуністичних репресій. Реформи Микити Хрущова, їх суперечливий і непослідовний характер, загальна спрямованість і значення. Освоєння цілинних

земель. Кукурудзяно-горохова епопея. Ради народного господарства. Зародження руху «шістдесятників», їх ідеали і цінності, роль у національно-культурному житті. Початок наступу на шістдесятників. Розповсюдження «Самвидаву». Нові політичні репресії. Антирелігійна кампанія. Прорахунки у зовнішній політиці. Усунення М. Хрущова від влади. Переміни в кремлівському керівництві у жовтні 1964 р. та їх наслідки для України. «Косигінська реформа»: суть, мета, методи, підсумки, причини її згортання. Ідеологія «развинутого соціалізму». Відмова від «реформаторства» і курс на соціально-економічну «стабільність» при Л. Брежнєві. Валові показники. Наростання кризових явищ у соціально-економічному житті. Зміна політичного курсу. Посилення репресій проти шістдесятницького руху в Україні. Діяльність першого секретаря ЦК КПУ Петра Шелеста та причини його увільнення. Володимир Щербицький як провідник русифікаторської політики центру. Подальше обмеження прав України. Наслідки русифікації в Україні. Нова Конституція УРСР. Розгортання правозахисного і дисидентського руху. Самостійницький, національно-культурницький, правозахисний та релігійний напрями українського дисидентства. Українська робітничо-селянська спілка. Левко Лук'яненко. Форми спротиву комуністичному тоталітаризмові. «Український вісник». В'ячеслав Чорновіл. Демонстрації протесту. Василь Макух, Микола Бериславський, Олекса Гірник. Українська гелсінська група. Микола Руденко. Боротьба з інакомисленням. Значення українського дисидентського руху.

Україна на переломі: 1985–1991 рр.

Горбачовська «перебудова» в українському контексті. Пошуки шляхів модернізації суспільства, їх необхідність. Погіршення економічної та суспільно-політичної ситуації. Гальмування перебудовних процесів в Україні. Чорнобильська катастрофа та її наслідки. Діяльність Верховної Ради України. Декларація про державний суверенітет України. Спроби державного перевороту у Москві та його провал. Акт проголошення незалежності України. Вибори Президента України. Історичне значення проголошення незалежності України.

Становлення незалежної України

Міжнародне визнання Української держави. Угода про співдружність Незалежних Держав. Створення правової бази розвитку України як демократичної держави. Закон «Про громадянство України». Затвердження державної символіки. Формування Збройних сил і Військово-морського флоту, Національної гвардії, Служби безпеки, митної служби. Запровадження національної грошової одиниці та інших інститутів державності.

Проблеми соціально-економічного та політичного реформування українського суспільства. Труднощі національно-культурного відродження, розвитку науки, освіти, духовності. «Декларація прав національностей України». Наростання економічної кризи та соціальної напруженості наприкінці 90-х

років. Політична криза 2000–2001 рр. Загострення протистояння між пропрезидентськими і опозиційними силами. Українська помаранчева революція, її причини, хід, соціальна база. Діяльність України на міжнародній арені. Концепція української зовнішньої політики. Набуття Україною без'ядерного статусу. Участь України у миротворчих процесах ООН, у програмі «Партнерство заради миру», в діяльності Ради Європи та інших міжнародних інституцій. Українська діаспора на сучасному етапі.

7 Плани семінарських занять

Практичне заняття 1

Суспільно-політичне становище українського народу наприкінці ХІХ – початку ХХ ст

Основні поняття: громада, «братство тарасівців», слов'янофіли, народовці, москвофіли, радикали, українофіли, РУП, НУП, «Спілка», УДП, УРП, РСДРП.

Персоналії: Володимир Антонович, Тарас Шевченко, Петро Валуєв, Григорій Галаган, Михайло Драгоманов, Микола Міхновський, Борис Грінченко, Сергій Єфремов, Володимир Винниченко, Дмитро Дорошенко.

Історичні джерела та законодавчі акти: Емський указ, Валуєвський циркуляр, Самостійна Україна.

ПИТАННЯ

1. Соціально-економічне, політичне і культурне становище українського населення в Австрійській (Австро-Угорській) імперії.

2. Політичні партії в «російській Україні». Український політичний рух та його основні течії.

3. Питання національно-культурного відродження й боротьби за національне визволення українського народу в діяльності політичних партій і рухів.

4. Заповніть таблицю:

«Діяльність українських суспільно-політичних організацій другої половини ХІХ ст.»

Назва організації	Лідери	Програмні цілі	Вплив на українське суспільство

Список літератури

1. Велика історія України: У 2 т. Т.2 / Зладив М.Голубець. – К: Вид-во «Глобус», 1993. – С. 222-244., 263-308.

2. Грабовський С., Ставроянні С., Шкляр Л. Нариси з історії українського державотворення. – К: Вид-во «Генеза», 1995. – С. 251-267, 270-276, 283-289, 529-544.

3. Грушевський М. Ілюстрована історія України. – К: Вид-во «Либідь», 1990. – С. 482-492, 499-501, 506-508, 516-519.

4. Грушевський М. Очерк истории украинского народа. – К: Вид-во «Наукова думка», 1990. – С. 306-319, 331-344.

5. Донцов Д. Історія розвитку української державної ідеї. – К: Вид-во «Знання», 1991. – С. 18-28.

6. Дорошенко Д. Нарис історії України. – Львів, 1991. – С. 496-525, 540-546.

7. Жуковський А., Субтельний О. Нарис Історії України. – Львів: Вид-во Наукового товариства імені Т. Шевченка., 1992. – С. 59-67.

8. Історія України: нове бачення: У 2 т. Т.І / Під ред.В.Смоля. – К:

Вид-во «Світ»., 1995. – С. 263-308.

9. Лазарович М. Історія України. Навчальний посібник. – Тернопіль: Вид-во «ГАНГ-«Астон»., 1999. – С. 52-57.

10. Лановик Б, Лазарович М. Ілюстрована історія України: Короткий курс лекцій. – Тернопіль: Джура, 2003. – С. 166-186.

11. Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 т. Т.2. – К: Вид-во «Либидь»., 1992. – С. 261-324.

12. Субтельний О. Україна: історія. – К: Вид-во «Либидь»., 1991. – С. 183-192, 200-214, 244-263.

Практичне заняття 2

Україна на початку ХХ ст.

Основні поняття: страйк, ТУП, криза, революція, повстання, реформа, національний рух, УСДРП, УДРП.

Персоналії: Мар'ян Меленевський, Олександр Скоропис-Йолтуховський, Микола Порш, Микола ІІ, Михайло Грушевський, Петро Столипін.

Історичні джерела та законодавчі акти: аграрна реформа, законодавчі акти Державної Думи.

ПИТАННЯ

1. Суспільно-політичне становище Східної України в 1900 – 1914 рр.

2. Розвиток національно-визвольного руху на західно-українських землях.

3. Україна в роки Першої світової війни: світовий баланс сил та національні інтереси. Суперечності імперіалістичних держав навколо українських земель.

4. Трагедія Першої світової війни. Українські січові стрільці.

Список літератури

1. Велика історія України: У 2 т. Т.2 / Зладив М.Голубець. – К: Вид-во «Глобус»., 1993. – С. 307-322.
2. Вернадський В. Українське питання і російська громадськість // Вітчизна. – 1988. – № 6. С. 247-254.
3. Гордієнко В. Українські січові стрільці. – Львів: Вид-во «просвіта»., 1990 – С. 32.
4. Грабовський С., Ставрояні С., Шкляр Л. Нариси з історії українського державотворення. – К: Вид-во «Генеза»., 1995. – С. 289-304.
5. Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття: Нариси політичної історії. – К: Вид-во «Либідь»., 1993. – С. 7-78.
6. Дорошенко Д. Нарис історії України. – Львів: Вид-во «Світ»., 1991. – С. 546-556.
7. Думін О. Історія Легіону Українських Січових Стрільців 1914-1918 // Дзвін. – 1991. – № 9-12; 1992. – С. 1-12; 1993. – № 1-6, С. 5-13.
8. Жуковський А., Субтельний О. Нарис історії України. – Львів: Вид-во Наукового товариства імені Т. Шевченка., 1992. – С. 66-67, 69-71.
9. Історія січових стрільців. – К: Вид-во «Україна»., 1992. – С. 15-26.
10. Лазарович М. Історія України. Навчальний посібник. – Тернопіль: Вид-во «ТАНГ-«Астон»., 1999. – С. 66-71.
11. Лазарович М. Культурно-просвітницька діяльність Українських Січових Стрільців у роки Першої світової війни. – Тернопіль: Тайп., 2003. – С. 61-62.
12. Лановик Б, Лазарович М. Ілюстрована історія України: Короткий курс лекцій. – Тернопіль: Джура, 2003. – С. 208-226.
13. Міхновський М. Самостійна Україна // Вивід прав України. – Львів: Вид-во «Світ»., 1991. – С. 78-83.
14. Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 т. Т.2. – К: Вид-во «Либідь»., 1992. – С. 405-456.

15. Субтельний О. Україна: історія. – К: Вид-во «Либидь», 1991. – С. 260-271, 296-300.

Практичне заняття 3

Українські національно-визвольні змагання

1917–1921 рр.

Основні поняття: анархізм, «воєнний комунізм», Гетьманат, Директорія, Українська Центральна Рада, громадянська війна, продрозкладка, продподаток, куркуль, Акт злуки УНР та ЗУНР, Гетьманський переворот, українсько-польська війна (1918-1919 рр.)

Персоналії: Опанас Андрієвський, Андрій Макаренко, Нестор Махно, Симон Петлюра, Павло Скоропадський, Микита Шаповал.

Історичні джерела та законодавчі акти: Універсали Центральної Ради, Берестейський мирний договір, Варшавський договір, Ризький мирний договір.

ПИТАННЯ

1. Початки державного відродження України. Центральна Рада та її Універсали.
2. Гетьманська держава.
3. Діяльність Директорії УНР.
4. Західноукраїнська Народна Республіка.
5. Втрата української державності: причини і наслідки.
6. Заповніть таблицю:

«Політичні режими в Україні в 1917 – 1920 рр»

Політичний режим	Час перебування при владі	Лідери	Внутрішня політика	Зовнішня політика. Стосунки з російським політичним режимом	Становлення українського суспільства до влади	Причини падіння

Список літератури

1. Велика історія України: У 2 т. Т.2 / Зладив М.Голубець. – К: Вид-во «Глобус», 1993. – С. 322-383.
2. Винниченко В. Відродження нації: У 3 т. – К: Вид-во політичної літератури України., 1990. – С. 214-132.
3. Грабовський С., Ставрояні С., Шкляр Л. Нариси з історії українського державотворення. – К: Вид-во «Генеза», 1995. – С. 306-345, 545-573.
4. Грушевський М. Новий період історії України. – К: Вид-во «Либідь», 1992. – С. 18-24.
5. Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ ст.: Нариси політичної історії. – К: Вид-во «Либідь», 1993. – С. 7-78.
6. Дорошенко Д. Історія України 1917-1923 // Прапор. – 1990. – № 11-12; Березіль. – 1991. – № 1-2., С. 10-12.
7. Історія січових стрільців. – К: Вид-во «Україна», 1992. – С. 25-36.
8. Історія України: нове бачення: У 2 т. Т.2 / Під ред. В.Смоля. – К Вид-во «Україна», 1995. – С. 3-143.
9. Крип'якевич І., Гнатевич Б., Стефанів З. та ін. Історія українського війська. – Львів: Вид-во «Світ», 1992. – С. 293-568, 579-592.
10. Лазарович М. Історія України. Навчальний посібник. – Тернопіль: Тайп., 1999. – С. 72-81.
11. Лазарович М. Українські січові стрільці в революційних подіях у листопаді 1918 р. в Східній Галичині // Український історичний журнал. – 1998. – № 5., С. 51-53.

12. Лановик Б, Лазарович М. Ілюстрована історія України: Короткий курс лекцій. – Тернопіль: Джура, 2003. – С. 227-262

13. Нагаєвський І. Історія Української держави двадцятого століття. – К: Вид-во «Український письменник», 1993. – С. 213-278.

14. Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 т. Т.2. – К: Вид-во «Либідь», 1992. – С. 457-555.

15. Субтельний О. Україна: історія. – К: Вид-во «Либідь», 1991. – С. 300-331.

16. Удовиченко О. Україна у війні за державність. – К: Вид-во «Україна», 1995. – С. 16-18.

Практичне заняття 4

Радянська Україна в умовах утвердження тоталітарного ладу (1920 – 1941 рр.)

Основні поняття: автократія, авторитарний режим, п'ятирічка, терор, тоталітарний режим, диктатура, національний район, нова економічна політика (НЕП), українізація, унітарна держава, федерація, голодомор, геноцид, автокефальна церква, асиміляція, дискримінація, конфесія, індустріалізація, коренізація, колективізація.

Персоналії: Йосиф Сталін, Микола Скрипник, Олександр Шумський, Василь Липківський, Євген Коновалець, Андрій Шептицький, Станіслав Косіор, Павло Постишев, Християн Раковський, Микола Хвильовий.

Історичні джерела та законодавчі акти: Декларація про утворення СРСР, Договір про утворення СРСР.

ПИТАННЯ

1. Встановлення комуністичного режиму в Україні.

Створення СРСР.

2. Наслідки входження УРСР до складу Радянського Союзу.

3. Внутрішня політика Й. Сталіна. Посилення імперських тенденцій в ідеології та політиці.

4. Політика «коренізації», її особливості й наслідки на українських землях.

5. Україна в умовах великого терору.

6. Заповніть таблицю:

«Українські землі у міжвоєнний період (20 – 30-ті рр)»

	СРСР	Польща	Румунія	Чехословаччина
Які українські землі входили?				
Яким шляхом ці землі були прилучені?				
Основні напрямки політики цих держав щодо українців				
Результати цієї політики				

Список літератури

1. Білас І. Репресивно-каральна система в Україні. 1917-1953. Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз: У 2 кн. – К: Вид-во «Либідь», 1994.- С. 210-215.

2. Голод 1921-1923 років в Україні: Збірник документів і матеріалів. – К: Вид-во «Наукова думка», 1993. – С. 51

3. Грабовський С., Ставроянні С., Шкляр Л. Нариси з історії українського державотворення. – К: Вид-во «Генеза», 1995. – С. 346-376, 574-584.

4. Жуковський А., Субтельний О. Нарис історії України. – Львів: Вид-во Наукового товариства імені Т. Шевченка., 1992. – С. 99-106.
5. Історія України: нове бачення: У 2 т. Т.2 / Під ред. В.Смоля. – К., Вид-во «Україна», 1995. – С. 144-256.
6. Касьянов Г., Даниленко В. Сталінізм і українська інтелігенція. – К Вид-во «Україна», 1991. – С. 19-31.
7. Курносів Ю. Суспільно-політичне життя на Україні в 20-30 рр. // У.І.Ж. – 1989. – № 12.- С. 51-59.
8. Лазарович М. Історія України. Навчальний посібник. – Тернопіль: Тайп., 1999. – С. 82-90.
9. Лановик Б, Лазарович М. Ілюстрована історія України: Короткий курс лекцій. – Тернопіль: Джура, 2003. – С. 263-285.
10. Лозицький В. Політика українізації в 20-30 роках: історія, проблеми, уроки // У.І.Ж. – 1989. – № 3.- С. 219.
11. Петров В. Діячі української культури (1920-1940 рр.) – жертви більшовицького терору. – К: Вид-во «Воскресіння», 1992.- С.6-11.
12. Субтельний О. Україна: історія. – К: Вид-во «Либідь», 1991. – С. 332-368.
13. Хвильовий М. Україна чи Малоросія? // Вітчизна. – 1990. – № 2.- с. 6
14. Чорна тінь голодомору 1932–1933 років над Тернопіллям: Книга пам'яті / Вступ. ст.; упоряд.: Б. Д. Лановик, М. В. Лазарович, Р. М. Матейко. – Тернопіль: Джура, 2003. – С. 161-182.

Практичне заняття 5

Західна Україна між двома Світовими війнами

Основні поняття: агресія, антигітлерівська коаліція, гетто, депортація, нацизм, партизанський рух, репарації, репатріація, Українська повстанська армія (УПА), ОУН, фашизм, холокост,

окупаційний режим, колабораціонізм, «рейкова війна», оstarбайтери, контрибуція.

Персоналії: Степан Бандера, Микола Ватутін, Гергій Жуков, Михайло Кирпонос, Сидір Ковпак, Іван Конєв, Ярослав Стецько, Тимофій Строкач, Роман Шухевич.

Історичні джерела та законодавчі акти: Мюнхенська згода (1938), Акт проголошення Української держави, Пакт про ненапад (1939), план «Барбаросса», план «Ост», пакт «Молотова-Ріббентропа».

ПИТАННЯ

1. Польська політика на західноукраїнських землях.
2. Діяльність політичних партій і рухів у Галичині та на Волині.
3. Українське питання в Румунії і Чехо-Словаччині.
4. Діяльність формувань «Нахтігаль» і «Ролланд»
5. Політика «радянзації» західноукраїнських земель (1939-1941 рр.)»

Політичний режим	Економічна політика	Аграрні перетворення	Соціальна сфера	Освіта, наука, релігія	Репресивні заходи

Список літератури

1. Бандера С. Мій життєпис // Державність. – 1992. – № 1. с. 47-50.
2. Баган О. Націоналізм і націоналістичний рух. Історія та ідеї. – Дрогобич: Вид-во «Відродження», 1994.- С. 169-183.
3. Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна // Дзвін. – 1991. – № 3. – С. 85-90.

4. Грабовський С., Ставроянні С., Шкляр Л. Нариси з історії українського державотворення. – К: Вид-во «Генеза», 1995. – С.387-402.
5. Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття: Нариси політичної історії. – К., 1993. – С. 204-220.
6. Жуковський А., Субтельний О. Нарис історії України. – Львів: Вид-во Наукового товариства імені Т. Шевченка., 1992. – С. 106-113.
7. Задоржний В., Вегеш М. Карпатська Україна у світлі нових документів // Сучасність. – 1993. – № 4. – С. 52-63.
8. Історія України: нове бачення: У 2 т. Т.2 / Під ред. В.Смолія. – К: Вид-во «Україна», 1995. – С. 256-280.
9. Кузьо Т. ОУН в Україні // Сучасність. – 1992. – № 12. – С. 33-38.
10. Лазарович М. Історія України. Навчальний посібник. – Тернопіль: Тайп., 1999. – С. 91-98.
11. Лановик Б, Лазарович М. Ілюстрована історія України: Короткий курс лекцій. – Тернопіль: Джура, 2003. – С. 286-306.
12. Мірчук П. Степан Бандера. – Хмельницький. – К: К Вид-во «Україна», Вид-во «Україна», 1992. – С. 5-71.
13. Сливка О. Карпатська Україна... // Л.Ч.К. – 1993. – № 7-9.
14. Субтельний О. Україна: історія. – К: Вид-во «Либідь», 1991. – С.369-392.

Практичне заняття 6

Трагедія українців у Другій світовій війні та повосінний період (1939 – початок 1950-х рр.)

Основні поняття: «Новий порядок», націонал-соціалізм, окупаційні режими, тоталітарно-експансіоністська ідеологія, Сталінградська битва, СС «Галичина», Холокост, «остарбайтери», колабораціоністи, переселення українців,

операція «Вісла».

Персоналії: Єрих Кох, А. Еременко, С. Тимошенко, Р. Малиновский, Н. Ватутин, И. Черняховский, П. Рыбалко, К. Москаленко, П. Жмаченко, Л. Каганович.

Історичні джерела та законодавчі акти:
«Антикомінтернівський пакт», Акт відновлення Української держави 30 червня 1941, Тегеранська конференція, Ялтинсько-Потсдамська конференція.

ПИТАННЯ

1. Початок Другої світової війни і Україна.
2. Українські землі в умовах окупації фашистською Німеччиною. Рух Опору.
3. Звільнення України від німецько-фашистських загарбників. Возз'єднання українських земель.
4. Заповніть таблицю:

«Найбільші битви Другої світової війни на теренах України»

Назва битви	Дата	Головні результати	Втрати серед цивільного населення	Військополонені та оstarбайтери	Загальні втрати

Список літератури

1. Білас І. Репресивно-каральна система в Україні. 1917-1953. Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз: У 2 кн. – К: «Либідь»– «Військо України», 1994. – С. 275-316.
2. Брицький П. Україна у другій світовій війні (1939-1945 рр.). – Чернівецький державний університет імені Ю. Федьковича, Чернівці.,

1995. – С. 3-110.

3. Грабовський С., Ставроянні С., Шкляр Л. Нариси з історії українського державотворення. К: Вид-во «Генеза», – С. 376-380, 403-418.

4. Ковалюк В. Культурологічні та духовні аспекти «радянзації» Західної України (вересень 1939 – червень 1941 рр.) // У.І.Ж. – 1993. – № 2-3.- С 5-19.

5. Коваль М. ОУН-УПА: між «третім рейхом» і сталінським тоталітаризмом // У.І.Ж. – 1994. – № 2-3. С. 95-106.

6. Лазарович М. Історія України. Навчальний посібник. – Тернопіль: Тайп., 1999. – С. 99-106.

7. Лановик Б, Лазарович М. Ілюстрована історія України: Короткий курс лекцій. – Тернопіль: Джура, 2003. – С. 307-338.

8. Мірчук П. Українська Повстанська Армія. 1942-1952: Документи і матеріали. – Львів: Вид-во «Відродження», 1991. – С. 162-312.

9. ОУН і УПА у другій світовій війні // У.І.Ж. – 1994. – № 2-6; 1995. – № 1-3. – С. 93-122.

10. Субтельний О. Україна: історія. – К: Вид-во «Либідь», 1991. – С. 392-430.

11. Трубайчук А. Брудершафт двох диктаторів. – К.: Асоціація істориків «Істина, 1993. – 336 с.

12. Універсал і платформа УГВР // Вивід прав України.-Львів, 1991. – С. 119-125.

13. Цілкою таємно... Секретні документи Рейху про діяльність ОУН 1941-1944 рр. – Тернопіль.: Рухінформ центр., 1992. – 25 с.

Практичне заняття 7

Соціально-економічні та політичні процеси в Україні

в другій половині 1950-х – середині 1980-х рр.

Основні поняття: «відлига», десталінізація, волюнтаризм, геополітика, депортація, дисиденти, конформізм, популізм,

приватизація, референдум, стагнація, «холодна війна», шістдесятники, адміністративно-командна система, космополітизм, правозахисний рух, науково-технічний прогрес, корупція.

Персоналії: Леонід Брежнєв, Олександр Довженко, Дем'ян Коротченко, Микола Підгорний, Петро Шелест, Володимир Щербицький, Микита Хрущов, Сергій Корольов.

Історичні джерела та законодавчі акти: Конституція УРСР.

ПИТАННЯ

1. Спроба здійснення нової політики (середина 50-х – перша половина 60-х років). Культурницьке шістдесятництво в УРСР.

2. «Відлига». Обмеження тоталітаризму, деяка лібералізація системи.

3. Наростання кризових явищ у соціально-економічному, політичному і культурному житті (друга половина 60-х – середина 80-х років).

4. Розгортання дисидентського руху. Правозахисний рух. Релігійне дисиденство.

5. Заповніть таблицю:

«Дисидентський рух в Україні 60-80 рр. ХХ ст.»

Передумови виникнення руху	
Етапи, характерні риси	
Напрями діяльності	
Представники, організації	
Вимоги	
Методи боротьби з режимом	
Засоби режиму, спрямовані проти руху	

Список літератури

1. Аджубей А. Крушение иллюзий. – М.: Интербук., 1991. – С. 30-68.
2. Бурлацкий Ф. Вожди и советники. – Москва, 1990.
3. Врублевский В. Владимир Щербицкий: правда и вымыслы. – К., 1993.
4. Грабовський С., Ставрояні С., Шкляр Л. Нариси з історії українського державотворення. – К: Вид-во «Генеза», 1995. – С. 382-386, 418-446.
5. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? // Вітчизна. – 1990, – № 5-8.
6. Жуковський А., Субтельний О. Нарис історії України. – Львів: Вид-во Наукового товариства імені Т. Шевченка., 1992. – С. 135-151.
7. Зайцев Ю. Дисиденти: опозиційний рух 60-80-х рр. // Сторінки історії України. – Львів, 1992. – С. 195-235.
8. Історія України: нове бачення: У 2 т. Т.2 / Під ред. В.Смолія. – К: Вид-во «Україна», 1995. – С. 352-407.
9. Лазарович М. Історія України. Навчальний посібник. – Тернопіль: Тайп., 1999. – С. 107-114.
10. Лановик Б, Лазарович М. Ілюстрована історія України: Короткий курс лекцій. – Тернопіль: Джура, 2003. – С. 339-364.
11. Стус В. З таборового зошита // Дніпро. – 1991. – № 9. - С. 72-80.
12. Субтельний О. Україна: історія. – К: Вид-во «Либідь», 1991. – С. 431-460.
13. Шаповал Ю. М.С. Хрущов на Україні. – К.: Товариство «Знання», 1990. – 48с.
14. Шелест П. Холодна відлига // Київ. – 1990. – № 8. – С. 77-92.

Практичне заняття 8

«Перебудова» і розпад СРСР

Основні поняття: економічна криза, «Меморіал», товариство «Спадщина», Українська Гельсінська група, демократизація суспільства, «перебудова», «плюралізм», «гласність», Чорнобильська катастрофа, Народний Рух України,

Персоналії: Михайло Горбачов, Іван Драч, Володимир Яворивський, Михайло Горинь, Сергій Конєв.

Історичні джерела та законодавчі акти: Декларація про державний суверенітет.

ПИТАННЯ

1. Пошуки шляхів модернізації суспільства. Суперечливість перебудовних процесів в Україні.

2. Спроби М. Горбачова реформувати суспільство на шляхах прискорення демократії, гласності.

3. Початок національного відродження. Формування багатопартійності.

4. Наростання відцентрових тенденцій і розпад СРСР.

5. Становлення української державності в 1990–1991 рр.

Список літератури

1. Акт проголошення незалежності України // Вільне життя. – 1991. – 28 серп.

2. Білинський А. Загадка Михайла Горбачова // Україна. – 1992. – № 25. – С. 36-52.

3. Грабовський С., Ставрояні С., Шкляр Л. Нариси з історії українського державотворення. – К: Вид-во «Генеза», 1995. – С. 446-458, 582-592.

4. Декларація про державний суверенітет України // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1990, N 31, ст.429
5. Жуковський А., Субтельний О. Нарис історії України. – Львів: Вид-во Наукового товариства імені Т. Шевченка., 1992. – С. 151-157.
6. Історія України: нове бачення: У 2 т. Т.2 / Під ред. В.Смоля. – К: Вид-во «Україна», 1995. – С. 408-428.
7. Лазарович М. Історія України. Навчальний посібник. – Тернопіль: Тайп., 1999. – С. 115-119.
8. Лановик Б, Лазарович М. Ілюстрована історія України: Короткий курс лекцій. – Тернопіль: Джура, 2003. – С. 365-379.
9. Малик Я., Вол Б., Чуприна В. Історія української державності. – Львів: Вид-во «Світ», 1995. – С. 180-185, 199-200.
10. Плачинда С. Україна в небезпеці // Літературна Україна. – 1991. – 14 березня.- С. 10.
11. Субтельний О. Україна: історія. – К: Вид-во «Либідь», 1991. – С. 460-462, 490-496.
12. Указ Президії Верховної Ради України «Про заборону діяльності Компартії України» // Голос України. – 1991. – 3 вер.
13. Україна багатопартійна: Програмні документи нових партій / передм. упорядк.: О.В. Гарань – К.: МП «Пам'ятки України», 1991.- 191 с.

Практичне заняття 9

Україна на шляху незалежності

Основні поняття: діаспора, консенсус, парламентаризм, правова держава, толерантність, унітарна держава, громадянське суспільство, демократизація, депутат, парламентська фракція, трансформація.

Персоналії: Леонід Кравчук, Леонід Кучма, Володимир Литвин, Олександр Мороз, Петро Симоненко, В'ячеслав Симоненко, Віктор Ющенко.

Історичні джерела та законодавчі акти: Акт проголошення незалежності України, Декларація прав національностей України.

ПИТАННЯ

1. Утвердження національної державності.
2. Зміцнення державних кордонів. Формування Збройних сил і Військово-морського флоту, Національної гвардії, Служби безпеки, митної служби.
3. Створення правової бази розвитку України як демократичної держави.
4. Проблеми соціально-економічного та політичного реформування українського суспільства.
5. Проблема енергетичної залежності. Перехід до ринкових відносин і перешкоди на цьому шляху.
6. Майнове розшарування населення України. Безробіття.
7. Проблеми взаємовідносин між гілками влади. Політична нестабільність.

Список літератури

1. Бойко О. Україна 1991-1995: тіні минулого чи контури майбутнього? – К.: Академвидав., 1996. – 686 с.
2. Бутейко А. Україна не банкрут // Голос України. – 1994. – 5 жовт. – С.3.
3. Грабовський С., Ставрояні С., Шкляр Л. Нариси з історії українського державотворення. – К: Вид-во «Генеза», 1995. – С. 459-484.
4. Грицак Я. Нарис історії України: Формування модерної української

нації ХІХ-ХХ ст. – К: Вид-во «Генеза», 1996. – С. 310-320.

5. Грищенко К. Современные ориентиры внешней политики Украины // Зеркало недели. – 1995. – 28 окт. – С 16- 19.

6. Історія України: нове бачення: У 2 т. Т.2 / Під ред. В.Смолія. – К: Вид-во «Україна», 1995. – С. 429-466.

7. Конституція України. / Право України.- 1996.- №4

8. Лазарович М. Історія України. Навчальний посібник. – Тернопіль: Тайп., 1999. – С. 120-128.

9. Лановик Б, Лазарович М. Ілюстрована історія України: Короткий курс лекцій. – Тернопіль: Джура, 2003. – С. 380-408.

10. Литвин В. Політична арена України: Дійові особи та виконавці. – К.: Наук. думка., 1994. – С. 81-84.

11. Литвин В., Слюсаренко А. На політичній арені України (90-ті роки). Роздуми істориків // У.І.Ж. – 1994. – № 1-3. –С.71.

12. Литвин В. М. Україна: досвід та проблеми державотворення (90-ті роки ХХ ст.) / Ред. В. А. Смолій.– К.: Наук. думка, 2001.– 560 с.

13. Литвин В. Історія України: Підручник.- К.: Наукова думка, 2008.- 813с.

14. Марчук Є. П'ять років української трагедії. – К., 1999. – 160 с.

15. Нагайло Б. Як формувалося в Україні ставлення до ядерної зброї // Сучасність. – 1993. – № 10. – С. 3.

16. Рудич Ф. Формування політичних структур в сучасній Україні: політологічний аналіз // У.І.Ж. – 1994. – № 2-3. – С. 29-35.

Практичне заняття 10

Діяльність України на міжнародній арені.

Основні поняття: Організація Об'єднаних Націй, Співдружність Незалежних Держав, Міжнародний валютний фонд, Рада Європи, ГУАМ, Світова організація торгівлі,

«Свобода», «Батьківщина», «Партія регіонів», Комуністична партія України, «Удар».

Персоналії: Ю. Тимошенко, В. Янукович, М. Азаров, Тягнибок, В. Клічко, В. Рибак, П. Порошенко.

ПИТАННЯ

1. Без 'ядерний статус
2. Участь України в міжнародних організаціях
3. Багатопартійна система України. Правлячі партії:
програми розвитку держави
4. Сучасне політичне та економічне положення України.

Список літератури

1. Лазарович М. Історія України. Навчальний посібник. – Тернопіль: Тайп., 1999. – С. 120-128.
2. Лановик Б, Лазарович М. Ілюстрована історія України: Короткий курс лекцій. – Тернопіль: Джура, 2003. – С. 380-408.
3. Литвин В. М. Україна: досвід та проблеми державотворення (90-ті роки ХХ ст.) / Ред. В. А. Смолій.– К.: Наук. думка, 2001.– 560 с.
4. Литвин В. Історія України: Підручник.- К.: Наукова думка, 2008.- 813с.
5. Марчук Є. П'ять років української трагедії. – К., 1999. – 160 с.

9. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Акт проголошення незалежності України // Вільне життя. – 1991. – 28 серп.- 15 с.
2. Бойко О.Д. Історія України: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Академвидав, 2003. – 568 с.
3. Бойко О.Д. Історія України: Запитання і відповіді. – К.: Академвидав., 1997.- 320 с.
4. Бойко О. Україна 1991-1995: тіні минулого чи контури майбутнього? – К.: Академвидав., 1996. – 686 с.
5. Велика історія України: У 2 т. Т.2 / Зладив М.Голубець. – К: Вид-во «Глобус», 1993. – 740 с.
6. Винниченко В. Відродження нації: У 3 т. - К.: Політвидав України, 1990. – 328 с.
7. Грушевський М. Ілюстрована історія України. – К: Вид-во «Либідь», 1990. – 524 с.
8. Грушевский М. Очерк истории украинского народа. – К: Вид-во «Наукова думка», 1990. – 592 с.
9. Грушевський М. Новий період історії України. – К: Вид-во «Либідь», 1992. – 42 с.
10. Дорошенко Д. Нарис історії України. – Львів, 1991. – 781 с.
12. Історія України: нове бачення: У 2 т. Т.І / Під ред.В.Смолія. – К: Вид-во «Світ», 1995. – 319 с.
14. Історія державності України: Експериментальний підручник/ Загальн. ред. Бандурки О.М., Ярмиша О.Н. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2004. – 608 с.
15. Історія України: Посібник (заред. Г.Д. Темка, Л.С. Тупчієнка). – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 480 с.
16. Історія України (Керівникавт. кол. Ю.Зайцев). – Львів: Світ, 1996. – 488 с.

17. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України. Підручник. – 2-е вид., перероб. і допов. – К.: Алерта, 2006. – 412 с.
19. Лазарович М. Історія України. Навчальний посібник. – Тернопіль: Тайп., 1999. – 69 с.
20. Литвин В. М. Україна: досвід та проблеми державотворення (90-ті роки ХХ ст.) / Ред. В. А. Смолій.– К.: Наук. думка, 2001.– 560 с.
22. Литвин В. Історія України: Підручник.- К.: Наукова думка, 2008.-813с.
23. Литвин В. Політична арена України: Дійові особи та виконавці. – К.: Наук. думка., 1994. – С. 81-84.
24. Литвин В., Слюсаренко А. На політичній арені України (90-ті роки). Роздуми істориків // У.І.Ж. – 1994. – № 1-3. –С.71.
25. Субтельний О. Україна: історія. – К: Вид-во «Либідь»., 1991 – 1996. – 720 с.

Додаткова

1. Аджубей А. Крушение иллюзий. – М.: Интербук., 1991. – 180 с.
2. Баган О. Націоналізм і націоналістичний рух. Історія та ідеї. – Дрогобич: Вид-во «Відродження»., 1994.- 192 с.
3. Бандера С. Мій життєпис // Державність. – 1992. – № 1. с. 47-50.
4. Білас І. Репресивно-каральна система в Україні. 1917-1953. Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз: У 2 кн. – К: «Либідь»–“Військо України»., 1994. – 432 с.
5. Білинський А. Загадка Михайла Горбачова // Україна. – 1992. – № 25. – С. 36-52.
6. Борисенко В.Й. Курс української історії: З найдавніших часів до ХХ століття: Навч. посібник. – К.: Либідь, 1996. – 616 с.
7. Брицький П. Україна у другій світовій війні (1939-1945 рр.). – Чернівецький державний університет імені Ю. Федьковича, Чернівці., 1995. – 114 с.
8. Бутейко А. Україна не банкрут // Голос України. – 1994. – 5 жовт. –

С.3.

9. Вернадський В. Українське питання і російська громадськість // Вітчизна. – 1988. – № 6. С. 247-254.
10. Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна // Дзвін. – 1991. – № 3. – С. 85-90.
11. Гісем О.В., Мартинюк О.О., Трухан О.Ф. Історія України в таблицях. – Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2007. – 480 с.
12. Гончарук П.С. Історія України знайдавніших часів до початку ХХ століття. Курс лекцій. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 528 с.
13. Гордієнко В. Українські січові стрільці. – Львів: Вид-во «просвіта», 1990 – 48 с.
14. Грабовський С., Ставряні С., Шкляр Л. Нариси з історії українського державотворення. – К: Вид-во «Генеза», 1995. – 608 с.
15. Грицак Я. Нарис історії України: Формування модерної української нації ХІХ-ХХ ст. – К: Вид-во «Генеза», 1996. – С. 310-320.
16. Грищенко К. Современные ориентиры внешней политики Украины // Зеркало недели. – 1995. – 28 окт. – С 16- 19.
17. Губарев В.К. Історія України: Конспект лекцій для студентів і викладачів. – Донецьк: ТОВ. ВКФ «БАО», 2004. – 352 с.
18. Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття: Нариси політичної історії. – К: Вид-во «Либідь», 1993. – 48 с.
19. Гусев В.І., Калінцев Ю.О. та ін. Історія України: Навч посіб. (заред. С.В. Кульчицького). – К.: Вища шк., 2003. – 431 с.
20. Декларація про державний суверенітет України // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1990, N 31, ст.429
21. Донцов Д. Історія розвитку української державної ідеї. – К: Вид-во «Знання», 1991. – 48 с.
22. Дорошенко Д. Нарис історії України. – Львів: Вид-во «Світ», 1991. – 690 с.
23. Дорошенко Д. Історія України 1917-1923 // Прапор. – 1990. – № 11-12;

- Березіль. – 1991. – № 1-2., С. 10-12.
24. Думін О. Історія Легіону Українських Січових Стрільців 1914-1918 // Дзвін. – 1991. – № 9-12; 1992. – С. 1-12; 1993. – № 1-6, С. 5-13.
 25. Жуковський А., Субтельний О. Нарис історії України. – Львів: Вид-во Наукового товариства імені Т. Шевченка., 1992. – 163 с.
 26. Задоржний В., Вегеш М. Карпатська Україна у світлі нових документів // Сучасність. – 1993. – № 4. – С. 52-63.
 27. Історія січових стрільців. – К: Вид-во «Україна», 1992. – 346 с.
 28. Ковалюк В. Культурологічні та духовні аспекти «радянизації» Західної України (вересень 1939 – червень 1941 рр.) // У.І.Ж. – 1993. – № 2-3.- С 5-19.
 29. Коваль М. ОУН-УПА: між «третім рейхом» і сталінським тоталітаризмом // У.І.Ж. – 1994. – № 2-3. С. 95-106.
 30. Крип'якевич І., Гнатевич Б., Стефанів З. та ін. Історія українського війська. – Львів: Вид-во «Світ», 1992. – 680 с..
 31. Кудряченко А.І. Політична історія України ХХ століття: Підр. Для студ. вищ. навч. закл. (А.І.Кудряченко, Г.І.Калінічева, А.А.Костира). – К.: МАУП, 2006. - 696 с.
 32. Кузьо Т. ОУН в Україні // Сучасність. – 1992. – № 12. – С. 33-38.
 33. Лановик Б, Лазарович М. Ілюстрована історія України: Короткий курс лекцій. – Тернопіль: Джура, 2003. – 470 с.
 34. Лазарович М. Історія України. Навчальний посібник. – Тернопіль: Вид-во «ТАНГ-«Астон», 1999. – С. 66-71.
 35. Лазарович М. Культурно-просвітницька діяльність Українських Січових Стрільців у роки Першої світової війни. – Тернопіль: Тайп., 2003. – 115 с.
 36. Лазарович М. Українські січові стрільці в революційних подіях у листопаді 1918 р. в Східній Галичині // Український історичний журнал. – 1998. – № 5., С. 51-53.
 37. Малик Я., Вол Б., Чуприна В. Історія української державності. – Львів:

- Вид-во «Світ»., 1995. – 248 с.
38. Марчук Є. П'ять років української трагедії. – К., 1999. – 160 с.
 39. Мірчук П. Степан Бандера. – Хмельницький. – К: К Вид-во «Україна»., Вид-во «Україна»., 1992. – 112 с.
 40. Мірчук П. Українська Повстанська Армія. 1942-1952: Документи і матеріали. – Львів: Вид-во «Відродження», 1991. – 448 с.
 41. Міхновський М. Самостійна Україна // Вивід прав України. – Львів: Вид-во «Світ»., 1991. – С. 78-83.
 42. Нагайло Б. Як формувалося в Україні ставлення до ядерної зброї // Сучасність. – 1993. – № 10. – С. 3.
 43. Нагаєвський І. Історія Української держави двадцятого століття. – К: Вид-во «Український письменник»., 1993. – 413 с.
 44. ОУН і УПА у другій світовій війні // У.І.Ж. – 1994. – № 2-6; 1995. – № 1-3. – С. 93-122.
 45. Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 т. Т.2. – К: Вид-во «Либидь»., 1992. – 620 с.
 46. Плачинда С. Україна в небезпеці // Літературна Україна. – 1991. – 14 березня.- С. 10.
 47. Рудич Ф. Формування політичних структур в сучасній Україні: політологічний аналіз // У.І.Ж. – 1994. – № 2-3. – С. 29-35.
 48. Скрипник М.О., Домбровська Л.Ф., Красовський В.М. та ін. Історія України: Навчальний посібник. Під ред.. М.О.Скрипника. – Київ: Центрнавчальної літератури, 2003. – 367 с.
 49. Стус В. З таборового зошита // Дніпро. – 1991. – № 9. - С. 72-80.
 50. Трубайчук А. Брудершафт двох диктаторів. – К.: Асоціація істориків «Істина, 1993. – 336 с.
 51. Удовиченко О. Україна у війні за державність. – К: Вид-во «Україна»., 1995. – 28 с.
 52. Указ Президії Верховної Ради України «Про заборону діяльності Компартії України» // Голос України. – 1991. – 3 вер.

53. Україна багатопартійна: Програмні документи нових партій / передм. упорядк.: О.В. Гарань – К.: МП «Пам'ятки України», 1991.- 191 с.
54. Універсал і платформа УГВР // Вивід прав України.-Львів, 1991. – С. 119-125.
55. Цілком таємно... Секретні документи Рейху про діяльність ОУН 1941-1944 рр. – Тернопіль.: Рухінформ центр., 1992. – 25 с.
56. Шаповал Ю. М.С. Хрущов на Україні. – К.: Товариство «Знання», 1990. – 48с.
57. Шелест П. Холодна відлига // Київ. – 1990. – № 8. – С. 77-92.
58. Шокалюк О.І. Історія України. Навчальний посібник. – Київ: Центрнавчальної літератури, 2004. – 276 с.

Зміст

Вступ.....	3
1. Мета курсу.....	4
2. Завдання курсу.....	4
3. Місце курсу в системі гуманітарної освіти.....	5
4. Вимоги до знань й умінь.....	6
5. Навчально-методичний план.....	8
6. Структура навчальної дисципліни.....	9
7. Тематика лекцій.....	10
8. Плани семінарських занять.....	23
9. Список рекомендованої літератури.....	43

Навчальне видання

Гладченко Світлана Володимирівна

Методичні вказівки з курсу «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»
для самостійної роботи студентів напряму підготовки / спеціальності
6.130102 /5.13010101 «Соціальна робота»

Видано в авторській редакції